

DOI: <https://doi.org/10.36719/2789-6919/55/45-51>

Dağbəyi Allahverdiyev

Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi İqtisadiyyat İnstitutu
iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru

<https://orcid.org/0000-0003-2679-2024>
dagbeycahani@gmail.com

Əli Allahverdiyev

Bakı Dövlət Universiteti
<https://orcid.org/0009-0008-3667-145X>
alidir@gmail.com

Nigar Allahverdiyeva

Bakı Dövlət Universiteti
<https://orcid.org/0000-0003-0977-3854>
nigarallahverdiyeva556@gmail.com

Günəl Allahverdiyeva

Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti
magistrant
<https://orcid.org/0009-0000-0478-1834>
gunel@gmail.com

Güldanə Qasımova

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti
magistrant
<https://orcid.org/0009-0004-1840-174X>
guldane97@gmail.com

Geosiyasi mənafelər və sosial-iqtisadi tərəqqi layihələrinin səmərəliliyinin təşkili

Xülasə

Tədqiqatın məqsədi: mövcud dünyanın geoiqtisadi siyasətində informasiya və innovasiyalı müdafiə meyarları, sosial-iqtisadi sabitliyin və vətəndaş rifahının əsasları tədqiq edilmişdir. Sosial-iqtisadi siyasətdə əsas meyar kimi informasiya mühitinin etibarlılığı ilə əlaqəli təhlil aparılmışdır. İnnovasiya siyasətində vətəndaş etimadının artırılması, dövlətin idarəetmə keyfiyyətini və sosial-iqtisadi layihələrin rifah təminat metodları araşdırılmışdır. Tədqiqatda innovasiya siyasətinin sosial-iqtisadi rifahın artım zərurəti elmi-nəzəri və praktiki əsasları vətəndaş məmnunluğu kontekstində müqayisəli şərh edilir.

Açar sözlər: *sosial-iqtisadi siyasət, vətəndaş məmnunluğu, ictimai etimad, iqtisadi rifah, dövlət idarəçiliyi*

Dagbeyi Allahverdiyev

Institute of Economics
Ministry of Science and Education of the Republic of Azerbaijan
PhD in Economics
<https://orcid.org/0000-0003-2679-2024>
dagbeycahani@gmail.com

Ali Allahverdiyev

Baku State University
<https://orcid.org/0009-0008-3667-145X>
alidir@gmail.com

Nigar Allahverdiyeva

Baku State University

<https://orcid.org/0000-0003-0977-3854>

nigarallahverdiyeva556@gmail.com

Gunel Allahverdiyeva

Azerbaijan University of Architecture and Construction

Master's student

<https://orcid.org/0009-0000-0478-1834>

gunel@gmail.com

Guldana Gasimova

Azerbaijan State University of Economics

Master's student

<https://orcid.org/0009-0004-1840-174X>

guldaneg97@gmail.com

Organization of the Effectiveness of Geopolitical Interests and Socio-Economic Development Projects

Abstract

The purpose of the study is to examine information-based and innovation-oriented security criteria within the geo-economic policies of the contemporary world as fundamental determinants of socio-economic stability and public welfare. The research conducts an analytical assessment of the reliability of the information environment as a key criterion in socio-economic policy formation. Furthermore, the study explores mechanisms for strengthening public trust through innovation policy, improving the quality of public governance, and ensuring welfare-oriented approaches in the implementation of socio-economic projects. The scientific-theoretical and practical foundations of innovation policy as a prerequisite for socio-economic welfare growth are comparatively interpreted within the context of citizen satisfaction.

Keywords: *socio-economic policy, citizen satisfaction, public trust, economic welfare, public governance*

Giriş

XXI əsr dövlət idarəçiliyinin əsaslarını təşkil edən informasiya siyasəti sosial-iqtisadi sabitlik vəhdətində qarşılıqlı geosiyasi mənafeələrdə iqtisadi səmərəliliyi şərtləndirir. Qlobal rəqəmsallaşma prosesində mövcud informasiya məkanında əsas reallıqlar və psixoloji təsir metodları sosial-iqtisadi siyasətə etimadı müəyyən edir, dövlətin bu istiqamətdə iqtisadi siyasətini tənzimləyir (Məmmədov, 2022). Beləliklə, beynəlxalq konfliktlər və regional münaqişələr, enerji təhlükəsizliyi, innovasiya siyasəti, davamlı sosial-iqtisadi rifah siyasətini aktuallaşdırmışdır. Belə şəraitdə vətəndaş məmnunluğu həm idarəetmənin effektivliyi, həm də sosial-iqtisadi səmərəliliyi mühüm geosiyasətin əhəmiyyətli meyarları hesab edilir. Geosiyasi mənafeələr dövlətlərin sosial-iqtisadi siyasətində təsirləri real iqtisadi effektivlik nəticəsində insan rifahının davamlı artımı ilə şərtlənir.

Geosiyasətdə sosial-iqtisadi siyasətin əsas məqsədi və mahiyyəti vətəndaş rifahının təminatını və sosial siyasəti möhkəmləndirməkdir. Bu məqsədlər əsasən iqtisadi meyarlarla deyil, həm də ictimai məmnunluq indeksi ilə ölçülür. Məhz bu baxımdan, informasiya siyasətində sosial-iqtisadi planlaşdırma bir-birini tamamlayan strateji məqsəd kimi səciyyəlidir.

Belə ki, Beynəlxalq təşkilatların (OECD, UNDP, Dünya Bankı) hesabatlarına əsasən, informasiyada etibarlı siyasətə əsaslanan ölkələrdə dövlət idarəçiliyinin səmərəliliyi ilə müəyyən edilir. Belə şərait informasiya mühitinin sabitliyi ilə sosial-iqtisadi rifah artımını zəruri edir (İsmayılov, 2021).

Tədqiqatda əsasən geosiyasi mənafeələrdə informasiyanın sosial-iqtisadi siyasətə təsir metodunu təhlil etmək, vətəndaş məmnunluğunu elmi əsaslarla müqaisə etmək və bu istiqamətdə sistemli strateji yanaşma təklif etməkdən ibarətdir.

Tədqiqat

Geosiyasi meyarların dövlət siyasətinə təsiri. Geosiyasi mənafeələr dövlətlərin xarici siyasətində strateji seçimləri müəyyən edir. Dünya ölkələrində mövcud olan münaqişə zonaları dövlətlərin geosiyasi və iqtisadi prioritetlərini (müdafiə xərcləri, infrastruktur, sosial təminat və s.) real artım şərtlərini müəyyənləşdirir.

Mövcud beynəlxalq münasibətlər sistemində diplomatiya hərbi və iqtisadi gücə malik dövlətlərin aləti olmaqdan imtina etmiş, eləcə də kiçik və orta dövlətlər üçün də təsirli güc mərkəzi kimi xarakterizə edilir (Həbibbəyli, 2022). Qloballaşma, regional münaqişələr və çevik iqtisadi diplomatiyanın əhəmiyyətinin artması fonunda bəzi dövlətlər siyasi-iqtisadi vasitələrlə geosiyasi reytingindən daha böyük olmağa nail olmuşlar. Bu mənada, mövcud beynəlxalq münasibətlərdə dövlət diplomatiyasının sosial-iqtisadi uğurlu və fərqli nümunələri mövcuddur. Bu kontekstdə, enerji və ərzaq təminatında geosiyasət əsasən qeyd edilən prinsipləri də əhatə edir: -Enerji resursları və ölkələrin davamlı iqtisadi artımı ilə müəyyən edilir; -Kommunikasiya-logistika xətləri sosial-iqtisadi tərəqqini həvəsləndirir; -Sosial-iqtisadi siyasət isə geosiyasi kontekstdə iqtisadi səmərəliliyin əhəmiyyətini artırır.

Beləliklə, davamlı iqtisadi artım sosial-iqtisadi rifah modeli və dövlət siyasətinin əsaslarını təşkil edir. Sosial təminat, məşğulluq, təhsil və səhiyyə kimi siyasi-iqtisadi istiqamətlər vətəndaş məmnunluğunun əsas struktur elementləri kimi xarakterizə edilir (Allahverdiyev, 2008).

Davamlı sosial-iqtisadi artım siyasətində vətəndaş rifahı. Belə prinsiplərdə əlverişli geosiyasi şərait xarici siyasi-iqtisadi təzyiqlərə müqaviməti formalaşdırır. Beləliklə, sosial-iqtisadi siyasətin məqsədləri əsasən geosiyasətin prioritetləri hesab edilir: -Makroiqtisadi sabitlik; -İnvestisiya mühitinin əlverişliliyi; -İnnovasiyalı siyasətin iqtisadi artım şərtlərini əhatə edir.

Belə ki, sosial-iqtisadi siyasət dövlətin əsas funksiyalarından biridir və vətəndaşların davamlı rifah artımını təmin etmək, iqtisadi resursların səmərəliliyini təmin etməkdir. Bu siyasət aşağıdakı cədvəldə əks edilmişdir.

Cədvəl 1.
Əsas makroiqtisadi meyarlar

Tarix	Ümumi daxili məhsul (ÜDM)		Əhalinin nominal gəlirləri		Nominal orta aylıq əmək haqqı		İstehlak qiymətləri indeksi
	Cəmi, mln. manat	Artım tempi, %	Cəmi, mln. Manat	Artım tempi, %	Cəmi, manat	Artım tempi, %	12 aylıq, %
2016	60425,2	96,9	45395,1	108,9	498,6	107,4	15,7
2020	72578,1	95,8	55754,1	98,2	707,3	111,4	
2021	93203,2	105,6	57206,8	102,6	732,1	103,4	
2022	133972,7	104,7	69163,0	120,9	839,4	115,7	
2023	123128,5	105,9	78124,5	113,5	933,8	111,2	3,7
2024	126337,5	104,9	83093,4	106,7	1009,5	108,1	4,9
2025	106435,4	101,3	73505,9	108,1			5,9

Mənbə: Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı və DSK-in məlumatları əsasında hazırlanmışdır.

Beynəlxalq təcrübəyə əsasən, sosial-iqtisadi siyasətin uğuru yalnız iqtisadi göstəricilərlə deyil, həm də vətəndaş məmnunluğu və ictimai etimadla müəyyən edilir. Bu kontekstdə davamlı iqtisadi tərəqqinin təşkili, Ümumi daxili məhsulun (ÜDM) artımı, investisiya imkanlarının əhatəliliyi və yeni iş yerlərinin yaradılması ilə şərtlənir (İsmayılov, 2021).

Sosial iqtisadi bərabərlik, yüksək və orta gəlirli əhəlinin sosial fərqlərin tənzimlənməsi əsasən iqtisadi dəstək proqramlarının təşkili ilə balanslaşdırılır. Davamlı iqtisadi rifah artımı, təhsil, səhiyyə, mənzil və mədəni tərəqqi sahələrində xidmətlərin əlçatanlığının təşkili hesab edilir: Davamlı rifah artımının müəyyənliyi; Vətəndaş məmnunluğu sosial-iqtisadi siyasətin effektivliyini qiymətləndirən parametrlər və əsas meyarlar hesab edilir; Əhəlinin maliyyə artımı və sosial-iqtisadi rifahı; Sosial təminatdan istifadə imkanları (təhsil, səhiyyə, sosial dəstək proqramları); Sosial-siyasi mühitin mövcudluğu; Sosial-iqtisadi qərarların qəbul edilməsində reallığın nəzərə alınması. Beynəlxalq təcrübəyə əsasən, vətəndaş məmnunluğu sosial rifahın strateji hədəfləri kimi qəbul olunur və dövlətin iqtisadi siyasətinin planlaşdırılmasında mühüm meyarlar kimi səciyyələnir (Əlirzayev, 2022).

Fikrimizcə, innovasiya siyasəti, informasiya təhlükəsizliyi və sosial-iqtisadi siyasət bir-birini tamamlayan strateji elementlərdir və vətəndaş məmnunluğu bu meyarların vəhdətindən formalaşır.

Əsas nəticələr isə bunlardır: -İnnovasiyalı tərəqqili siyasət ictimai etimadı gücləndirir və sosial sabilliyin tənzimlənməsində əhəmiyyətlidir; -Sosial-iqtisadi siyasət yalnız iqtisadi göstəricilərlə deyil, həm də vətəndaş məmnunluğu və sosial rifah meyarları ilə ölçülür, -İntegrativ yanaşma (innovasiya + sosial-iqtisadi siyasət) davamlı tərəqqi, ictimai etimad və sosial sabillikdə strateji əhəmiyyəti müəyyən edir.

Dünya ölkələrinin təcrübəsindən məlum olur ki, dövlətin innovasiya siyasəti, rəqəmsal informasiya istiqamətlərinə sərmayə yönəltməklə sosial rifah artımı və vətəndaş etimadının güclənməsinə əsaslanır. Belə innovasiyalı sosial-iqtisadi şərait regionların davamlı tərəqqisi kimi geosiyasi zərurətdən formalaşır. Bu kontekstdə, mövcud sosial-iqtisadi artım təminatı isə ölkənin geosiyasi sabitliyini gücləndirir.

İnnovasiyalı tərəqqi siyasəti səmərəli iqtisadi mühitdə sosial sabitliyi, geosiyasi şəraitdə isə investisiya artımını şərtləndirərək milli həmrəyliyi zəruri edir (İsmayılov, 2021). Belə sosial-iqtisadi artım şəraiti geosiyasi təhdidlərə qarşı kollektiv davranış formalaşdırır (Hacıyev, 2026). Beləliklə, investisiya iqtisadi səmərəliliyin əsas istehsalı kimi innovasiyalı siyasətin tətbiqi nəticəsində məşğulluğun intensivliyini və yeni iş yerlərini şərtləndirir.

Beləliklə, şərh edilən elmi-nəzəri metodlar və əsas prinsiplər tədqiq etdiyimiz mövzuya sistemli və integrasiyalı yanaşmanı şərtləndirir. Davamlı iqtisadi artımda məmnunluğun müəyyənləşdirilməsi innovasiya və sosial-iqtisadi siyasətin vəhdəti elmi analitik təhlil metodu kimi səciyyəvidir. Bu meyarlar aşağıdakı prinsipləri əhatə edir: -Sosial-iqtisadi siyasətin rifah artımına təsirinin əhatəli təhlili; -Sosial meyarların, vətəndaş məmnunluğu və ictimai etimad indekslərinin sosial-iqtisadi rifahla əlaqələrini müqayisə etməkdir; -Kəmiyyət və keyfiyyət metodlarının tətbiqi, müqayisəli təhlili vasitəsilə mövcud şəraitin real nəticələri layihələrin müqayisəli təhlilini əks etdirir. Belə ki, sosial-iqtisadi layihələrin təhlilinin elmi nəzəri əsasları üç əsas prinsipi əhatə edir: -İnnovasiya siyasətində strateji funksiya. İnnovasiya siyasətinin mühüm meyarı əsasən sosial-iqtisadi sabitlik və vətəndaş rifahı əsasında şərtlənir; -Sosial-iqtisadi siyasətdə vətəndaş məmnunluğunun reallaşdırılması, bu layihədə sosial-iqtisadi siyasətin ümumilikdə iqtisadi meyarları əsasında artım kontekstində vətəndaş rifahının real tərəqqisi kimi şərtlənir. Belə şərait vətəndaş məmnunluğu və onun iqtisadi, sosial-psixoloji amillərinin vəhdətindən formalaşır. Beləliklə, informasiya təhlükəsizliyi və sosial-iqtisadi siyasət bir-birini tamamlayan strateji məqsəddir. Beynəlxalq təcrübəyə görə etibarlı informasiya mühiti əsasında sosial-iqtisadi siyasətin effektivliyi formalaşır. Belə elmi tədqiqatın əsas istiqamətlərini informasiya və innovasiya siyasəti sosial-iqtisadi rifah tərəqqisi əsasında reallaşır. İnkişaf etmiş dünya ölkələrinin təcrübəsinə əsasən belə meyarlar sistemli təhlili zəruri edir. Bu meyarlar şəxsiyyət məmnunluğunun strateji hədəflərinin təyin edilməsində sosial-iqtisadi siyasətin effektivliyi ilə müəyyənləşir. Eləcə də, innovasiyalı iqtisadi siyasət, dövlət idarəçiliyi, informasiya təhlükəsizliyi və sosial-iqtisadi rifah vəhdətini şərtləndirən konseptual əsasları təşkil edir.

İnnovasiya siyasətində sosial-iqtisadi sabitlik effektivliyi. İnnovasiyalı iqtisadi siyasət əsasən dövlətin və cəmiyyətin strateji sabitliyini qorumaqda mühüm meyar hesab edilir. Bu metod sosial

müdafiə ilə yanaşı, həm də sosial-iqtisadi, siyasi proseslərin etibarlı idarə olunması ilə səciyyələnir. Bu prinsiplər informasiyalı iqtisadi siyasətlə əlaqəli olub qeyd olunan istiqamətləri əhatə edir: - Davamlı iqtisadi tərəqqinin qorunması, dövlətin informasiya sistemləri əsasında innovasiyalı sosial müdafiənin təşkili; -İqtisadi-hüquqi sahədə vətəndaş mənafələrinin möhkəmləndirilməsi; -İctimai etimadın qorunması üçün normativ hüquqi siyasətə etimadın formalaşdırılması. Belə şərait innovasiya siyasəti və sosial sabitliyin qarşılıqlı əlaqəsini zəruri edir.

Sosial-iqtisadi sabitliyin qorunmasında informasiya təhlükəsizliyi qeyd olunan metodlarla tənzimlənir:

Etimad və tərəqqinin müdafiəsi, şəffaf informasiya mühiti vətəndaşın dövlət qərarlarına inamı artırır. İqtisadi səmərəliliyin tənzimlənməsi, sosial-iqtisadi sabitlik və səmərəli iqtisadi artım xarici iqtisadi əlaqələrin interpretasiyası əsasında tənzimlənir. Sosial-iqtisadi risklərin tənzimlənməsi, informasiya iqtisadiyyatı və cəmiyyətin real iqtisadi və sosial sabitliyinin əsasını təşkil edir.

Beləliklə, etibarlı innovasiya siyasəti və sosial xidmətlərin şəffaf idarə olunması vətəndaş məmnunluğunu artırır, iqtisadi tərəqqini dəstəkləyir. Dövlətin geosiyasi effektivliyi siyasi-hüquqi və iqtisadi diplomatiyanı əhatə edir. Belə ki, qlobal informasiyanın real sosial-iqtisadi şəraitə təsiri bəzi dövlətlərdə (misal üçün Qətər) yumşaq güc siyasətini dövlətin iqtisadi və geosiyasi nailiyyəti kimi innovasiya siyasətinə integrasiya etdirmişdir. Belə realiaqlar qeyd etməyə əsas verir ki, Qətər iqtisadi diplomatiyası mövcud beynəlxalq münasibətlərdə sosial-iqtisadi layihələri dövlətlər üçün funksional və təkrarlana bilən iqtisadi model formalaşdırır. Beləliklə, dövlətlərin mövcud beynəlxalq münasibətlərində siyasi-iqtisadi diplomatiya davamlı rifah artımını təşkil edən ölkələri nümunəvi dövlət kimi xarakterik hesab edir (Nuriyev, 2007). Bu kontekstdə inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsində dövlətin innovasiya siyasətinin layihə proqramlarında ictimai etimadın və sosial rifahın yüksəlməsinə xidmət edən nümunələr mövcuddur.

Dövlətlərin beynəlxalq siyasi-iqtisadi təcrübəsində qeyd edilən strateji layihələr prioritet təşkil edir. Məsələn: informasiya siyasətinin prioritetləri; Dövlət informasiya sistemlərinin etibarlılığı və şəffaflığı təmin edilməsi, dezinformasiya və kibertəhlükələrə qarşı effektiv tədbirlər həyata keçirilməlidir. Sosial-iqtisadi siyasətin vətəndaş məmnunluğu əsas hədəf kimi hesab edilməsi, iqtisadi və sosial proqramların planlaşdırılmasında vətəndaşların ehtiyac meyarları əsas götürülməlidir. İntegrativ idarəetmə modeli, innovasiya və sosial-iqtisadi siyasət bir-birilə əlaqəli, sinerji effekti formalaşdırır. İnnovasiyalı şəffaflığın gücləndirilməsi, vətəndaşların qərar qəbul etmə prosesində iştirakı və məlumat əldə etmə imkanları formalaşdırır. Bu kontekstdə, dövlətin innovasiyasının siyasi sabitliyə, iqtisadi mühitə və ictimai etimada təsiri səciyyəvidir. Belə təcrübəyə əsasən Azərbaycan kimi inkişaf etməkdə olan dövlətlərdə davamlı siyasi-iqtisadi rifah üçün ictimai həmrəyliyin qorunması prioritet hesab edilir. Belə ki, maliyyə bazarlarında kapitalın sərbəst hərəkəti üçün maneələrin aradan qaldırılması və tənzimləmə effekti insan rifahına fokuslanmanı zəruri edir (İmanov, 2023). Bunun üçün maliyyə siyasətinin dünya iqtisadiyyatının qloballaşmasında əhəmiyyətini qiymətləndirərək mövcud sosial-iqtisadi şərait nəzərə alınmasını şərtləndirir. İnnovasiya siyasətində sosial sabitlik effektiyi sosial-iqtisadi tərəqqinin müxtəlif istiqamətində layihələrin birgə maliyyələşməsi və həyata keçirilməsi, beynəlxalq insan rifahının prioritet istiqaməti kimi xarakterikdir. Qloballaşma dövlətlər tərəfindən düşünülmüş iqtisadi siyasətin həyata keçirilməsini tələb edir. Belə iqtisadi sabitlik daxili və xarici iqtisadi siyasətin dialektik vəhdətini və qarşılıqlı əlaqəsini nəzərə almalıdır (Əliyev, 2008).

Səmərəli dövlət siyasəti iqtisadi tərəqqi, təhsilin və səhiyyənin inkişafı, sosial qeyri-bərabərliyin tənzimlənməsi üçün əhəmiyyətlidir. Dövlət ətraf mühitin mühafizəsinin, siyasi və makroiqtisadi sabitliyin, sosial təminatın və təhsil təminatının əsas qarantıdır. Belə ki, sosial-iqtisadi layihələr inkişaf etməkdə olan ölkələrin dünyada, kapital və işçi qüvvəsi bazarlarında sosial sabitliyin tənzimlənməsində əsas təşkilatçıdır. Dünya iqtisadi tərəqqisində müşahidə edilən əsas meyarlardan biri qərb ölkələri tərəfindən qapalı iqtisadi sistemi mövcudluğudur. Fikrimizcə, sosial-iqtisadi tərəqqi layihələri qeyd edilən prinsiplər və iqtisadi model əsasında tənzimlənir. Davud iqtisadi modeli, kapital və davamlı iqtisadi tərəqqi və sosial sabitlik faktorlarının iqtisadi əsası şərtlənir. Cobb-Douglas funksiyası, sabit artım və innovasiyalı iqtisadi tərəqqi üçün baza funksiyasıdır. Koqnitiv və bihevioral nəzəriyyələr, informasiya manipulyasiyalarının fərdi və ictimai davranışa təsirini təhlil

edir. Geosiyasətdə dövlətlərin əsas siyasət konsepsiyası effektivliyi sosial-iqtisadi idarəetmənin keyfiyyəti və vətəndaş məmnunluğunun şərtləndirən əsas cəhətlər hesab edilir. Davamlı sosial-iqtisadi rifah tərəqqisinin strategiyası və güclü sosial siyasət geosiyasi təzyiqlərin neytrallaşdırılmasında mühüm faktor kimi səciyyələnir. Azərbaycanda sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasında paytaxt və regionların tarazlı inkişafının təmin edilməsi, davamlı tərəqqinin təşkili əsas hədəflər kimi müəyyənəndirilmişdir. Bu istiqamətlər Birləşmiş Millətlər Təşkilatının davamlı inkişaf məqsədləri ilə uzlaşaraq və sosial-iqtisadi layihələrin idarəedilməsində daha effektiv metod formalaşdırır.

Belə ki, Azərbaycanın “Təmiz ətraf mühit və yaşıl artım ölkəsi” kimi müəyyən edilmiş dövlət prioritetlərinə uyğun olaraq, ətraf mühitin tənzimlənməsi, yaşıllıqların bərpası və təbii ehtiyatlarından davamlı enerji mənbələrinin səmərəliliyinin təmin edilməsi istiqamətində və sosial-iqtisadi layihələrin planlaşdırılması, icrası və nəticəyönlü idarə olunması mühüm əhəmiyyətə malikdir. Belə elmi mülahizələr təbiətin iqtisadi artıma təsiri və resurslardan istifadədə uzunmüddətli səmərəliliyin təmin edilməsini hədəfləyir.

Hələ XX əsrdə H.Makavellinin “Hökmdar” əsərində sosial-iqtisadi layihələrin tənzimlənməsi məsələləri konseptual formada öz əksini tapmışdır. Lakin Roma müqaviləsi əsasında yaradılan iqtisadi siyasət sonradan öz təsirini sosial iqtisadi siyasətə doğru inkişaf etdirmişdi. Belə ki, Roma müqaviləsində sosial məsələlərdən yalnız işçilərin sosial hüquqlarının müdafiəsi öz əksini tapmışdısa, XX əsrin 70-ci illərində sosial-iqtisadi siyasətin əlaqələndirilməsi zərurəti formalaşmışdır ki, burada əsas istiqamət kimi səmərəli sosial müdafiə sisteminin tənzimlənməsi təşkil edirdi (Allahverdiyev, 2022). Ölkə Prezidentinin 2026-cı ili “*Şəhərsalma və Memarlıq İli*” elan etməsi elmi-tədqiqat fəaliyyətinin inkişafını, elmin, təhsilin və istehsalatın daha intensiv əlaqələndirilməsi nəticəsində sosial-iqtisadi sabitliyi şərtləndirir. Bu kontekstdə layihələrin sosial-iqtisadi əsaslandırılması, iqtisadi səmərəliliyin tənzimlənməsini zəruri edir. Şərq və Qərb memarlıq ənənələrinin təcrübəsi insan kapitalını, əmək miqrasiyası və bazar münasibətlərinin əlaqəli inkişafını əhatə etmişdir (Hacıyev, 2026). Belə ki, sosial-iqtisadi layihələrin tənzimlənməsi davamlı sosial rifah artımının formalaşmasına zəmin yaratmışdır.

Layihələrin idarəedilməsində turizm və xidmət sahələrinin tərəqqisi yeni iş yerlərini təmin edir və məşğulluğun artımı ilə davamlı sosial-iqtisadi artım formalaşdırır. Bu baxımdan mövcud sosial-iqtisadi siyasətdə layihələrin idarə olunmasında iqtisadi qərar ölkənin sosial sabitliyini möhkəmləndirir və uzunmüddətli davamlı iqtisadi artımın təmin edilməsi baxımından mühüm əhəmiyyətlidir. Azərbaycanda “Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili” elan edilməsi ilə ekoloji məsuliyyətin layihəsinin idarəetməsi əsasən yaşıl maliyyə sabitliyinin tətbiqi, enerji səmərəliliyi və ekoloji risklərin azaldılması istiqamətində iqtisadi cəhətdən əsaslandırılmış qərarların qəbulu üçün əlverişli institusional mühit formalaşmışdır.

Nəticə

Sosial-iqtisadi sabitlik siyasəti yalnız maliyyə təminatı ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda, davamlı iqtisadi artım və strateji layihələrin səmərəli idarə olunması prinsiplərinə əsaslanır. Effektiv sosial-iqtisadi siyasət və şəffaf idarəetmə mexanizmləri vətəndaş məmnunluğunu artırmaqla, sosial sabitliyi möhkəmləndirir və dövlət idarəçiliyinin keyfiyyətini yüksəldir. Layihələrin planlaşdırılması, icrası və monitorinqi sosial və iqtisadi faydaların optimallaşdırılmasına xidmət edir, resursların səmərəli istifadəsini təmin edir və risklərin vaxtında idarə olunmasına imkan yaradır.

Etibarlı və şəffaf sosial-iqtisadi siyasət və effektiv layihə idarəçiliyi vətəndaş məmnunluğunu artırır, sosial sabitliyi möhkəmləndirir və dövlət idarəçiliyinin keyfiyyətini yüksəldir (Marshall, 1993). Bu proses ekonomik performans göstəriciləri ilə sosial nəticələrin birləşdirilməsi ilə xarakterizə olunur. Beləliklə, layihələr yalnız iqtisadi deyil, həm də sosial faydalılıq formalaşdırır.

Sosial-iqtisadi siyasət və vətəndaş rifahı bir-biri ilə əlaqəli, təhlil nəticəsi və qarşılıqlı təsirli sistem kimi qiymətləndirilir. Dövlətin məqsədi iqtisadi artımın təşkili ilə bərabər həm də vətəndaşların sosial rifah artımını təmin etməklə insan kapitalını və keyfiyyətini formalaşdırmaqdır. Belə iqtisadi təhlükəsizlik mühiti layihələrin strateji iqtisadi məqsədlərini sosial-iqtisadi tərəqqi əsasında vətəndaş məmnunluğu formalaşdırır və sosial sabitliyi təmin edir.

Eyni zamanda, sosial-iqtisadi stabilliyin təminatı iqtisadi səmərəliliyi və layihələrin effektiv icrası vasitəsilə dövlətin tərəqqisini təşkil edir. Sosial-iqtisadi layihələrin səmərəliliyini artırır, regionların tərəqqisini və uzunmüddətli sosial-iqtisadi stabilliyin təmin olunmasını şərtləndirir. Sosial layihələrin tənzimlənməsində iqtisadi qərarların qəbuluna, iqtisadi fəaliyyətin əlaqələndirilməsi qaydalarına və bu fəaliyyətin həyata keçirilməsində uyğun olaraq qeyd edilən iqtisadi sistemləri fərqləndirirdi: iqtisadi tərəqqiyə dəstək olan sistem; planlı iqtisadi sistem; bazar iqtisadi sistemi; qarışıq iqtisadi sistem, iqtisadi tərəqqi. Lakin mövcud dünya iqtisadi siyasəti və layihələrin idarəedilməsində sosial-iqtisadi siyasətin əsasını təşkil edir və vətəndaşın iqtisadi tərəqqisini şərtləndirir.

Ədəbiyyat

1. Allahverdiyev, D. (2022). *Dünya iqtisadiyyatı: iqtisadi mənafeələr, mövcud reallıqlar və perspektivlər*. Elm.
2. Allahverdiyev, H. (2008). *İqtisadi dövlət tənzimlənməsi*. Maarif.
3. Əlirzayev, Ə. (2022). *İqtisadi tərəqqi və siyasi idarəetmənin əsasları*. Elm və Təhsil.
4. Əliyev, İ. (2010). *İnkişaf məqsədimizdir*. Şərq-Qərb.
5. Əliyev, F. (2008). *Azərbaycan elminin inkişaf istiqamətləri*. Elm və Təhsil.
6. İsmayılov, M. (2021). *Azərbaycanın iqtisadi mənafeyi*. Elm və Təhsil.
7. İmanov, N. (2023). *İqtisadiyyatın liberallıq potensialı*. Elm.
8. Hacıyev, İ. (2026). Elm və şəxsiyyətin vəhdəti. "Xalq" qəzeti, 22 yanvar.
9. Həbibbəyli, İ. (2022). *Dövlət siyasətinin müəyyənlilikləri*. Elm.
10. Marşall, A. (1993). *Siyasi iqtisadın prinsipləri*. Nauka.
11. Məmmədov, N. (2022). *Geosiyasətə giriş*. Elm.
12. Nuriyev, Ə. (2007). *Regional siyasətin əsasları*. Elm.

Daxil oldu: 06.11.2025

Qəbul edildi: 11.02.2026